

Informacija o polaznim osnovama za pregovore sa OPEC Fondom za međunarodni razvoj u vezi kreditiranja Zajma za razvojne politike (DPL aranžman -Development Policy Loan)

Zakonom o budžetu Crne Gore za 2024. godinu i Odlukom o zaduživanju Crne Gore za 2024. godinu definisano je da se Država u 2024. godini može zadužiti do iznosa do 650 miliona eura za potrebe obezbjeđenja nedostajućih sredstava u 2024. godini, kao i u iznosu do 500 miliona eura za potrebe refinansiranja duga i stvaranja fiskalne rezerve za 2025. godinu, putem zaključenja kreditnih aranžmana sa međunarodnim finansijskim institucijama, sa domaćim i/ili inostranim bankama, kroz emisiju državnih zapisa i/ili obveznica na domaćem i/ili međunarodnom tržištu, kao i/ili zaključenjem bilateralnih ili drugih kreditnih aranžmana.

Dakle, u skladu sa Zakonom o budžetu za 2024. godinu, Država se može zadužiti do 1.150,00 miliona eura, a navedena sredstva, moguće je koristiti za finansiranje nedostajućih sredstava što se prvenstveno odnosi na otplatu duga u 2024. godini i finansiranje kapitalnog budžeta i stvaranje fiskalne rezerve.

S tim u vezi, dana 06. marta 2024. godine, Ministarstvo finansija je, uz saglasnost Vlade Crne Gore, realizovalo transakciju emisije obveznica na međunarodnom tržištu kapitala u iznosu od 750 miliona dolara, odnosno 687,76 miliona eura, nakon realizacije hedžing transakcije, koja je urađena po završetku emisije obveznica.

U skladu sa gore navedenim, preostali iznos koji je moguće obezbjediti putem zaduženja u ovoj godini iznosi oko 463 miliona eura.

Shodno tome, država Crna Gora je u prethodnom periodu razgovarala sa Svjetskom bankom u cilju dodjele Zajma za razvojne politike (DPL aranžmana-Development Policy Loan) kojim bi se obezbjedila dodatna sredstva za finansiranje budžeta odnosno stvaranje fiskalne rezerve.

Dugoročni zajmovi za razvojne politike (DPL) su finansijski instrumenti koje međunarodne finansijske institucije, poput Svjetske banke, pružaju zemljama u cilju podrške sprovođenju političkih i institucionalnih reformi. Cilj ovih zajmova je da pomognu zemljama u sprovođenju strukturalnih promjena koje će podstaći ekonomski rast i smanjenje siromaštva.

Ovaj tip kreditnog aranžmana predstavlja podršku političkim i institucionalnim reformama u oblastima kao što su ekonomski menadžment, upravljanje javnim sektorom, ljudski razvoj, infrastruktura i zaštita životne sredine. Cilj je stvaranje uslova za održiv razvoj i rast. Za razliku od tradicionalnih investicionih zajmova, DPL aranžmani se isplaćuju na osnovu sprovođenja specifičnih političkih mjera i reformi, a ne na osnovu završetka fizičkih investicija. Uspjeh DPL aranžmana mjeri se kroz indikatore performansi koji se dogovaraju između zemlje zajmoprimca i kreditora. Ovi indikatori prate napredak u sprovođenju reformi.

Priprema DPL-a uključuje dijagnostički rad kako bi se identifikovali ključni problemi u oblasti reformi javnih politika. Ovo se radi u bliskoj saradnji sa Vladom zemlje zajmoprimca. Kada je predlog zajma pripremljen, prolazi kroz proces odobravanja kod kreditora, koji uključuje recenzije različitih zainteresovanih strana i odbora direktora kreditora. Nakon odobrenja, zajmoprimac sprovodi dogovorene političke mjere, a kreditor prati napredak.

Podsjećamo, Crna Gora je 2011. godine zaključila sa Svjetskom bankom DPL aranžman, u ukupnom iznosu od 59,1 miliona eura. Ugovor je zaključen na period od 20. godina, uz grejs period od 6 godina,

uz kamatnu stopu koja se sastoji od referentne kamatne stope koja se utvrđuje za svaki obračunski period posebno i zavisi od tržišnih uslova, plus fiksna margina od 0,8%.

DPL kreditni aranžman sa Svjetskom bankom, odnosi se na kredit u iznosu do 160 miliona eura i to kroz dvije tranše od po 80 miliona eura za period od dvije godine. Za 2024. godinu, predviđena je realizacija prve tranše od 80 miliona eura. Za ovaj kreditni aranžman, potrebno je ispuniti set preduslova koji su predviđeni matricom. Matrica za novi DPL aranžman obuhvata dva stuba:

- Stub 1: Jačanje fiskalne održivosti;
- Stub 2: Omogućavanje održivog i zelenog ekonomskog rasta.

U okviru navedenih stubova potrebno je preduzeti korake u cilju ispunjenja aktivnosti, odnosno uslova za zaključenje kreditnog aranžmana koji se odnose na:

- **Povećanje prihoda**, kroz uvođenje akciza na proizvode od šećera, kakaa, sladoleda i negaziranih pića sa dodatkom šećera; **povećanje koncesionarskih naknada za online igre na sreću** uvođenjem varijabilne komponente i povećanje minimalne akcize na duvan;

U cilju povećanja mobilizacije domaćih prihoda i povećanja naplate prihoda, Skupština je usvojila izmjene i dopune Zakona o akcizama i Zakona o igrama na sreću. Skupština je u februaru 2023. godine usvojila izmjene i dopune Zakona o akcizama u cilju usklađivanja akcize na cigarete sa Direktivom Savjeta 2011/64/EU, čime bi se obezbijedilo da ukupna akciza na prerađene duvanske proizvode bude u skladu sa propisanim minimumom. Povećana je akciza sa 80,6 eura u januaru 2023. na 91,6 eura za 1.000 cigareta od 1. januara 2025. godine, kako bi se uskladili sa standardima EU, poboljšala naplata akciza i stabilizovalo tržište duvana. Da bi se smanjio zdravstveni uticaj konzumiranja šećera, amandmanima je uvedena akciza na šećerne proizvode, kakao i sladoled. U decembru 2023. godine, Skupština je usvojila dodatne amandmane kojima se uvodi akciza od 25 eura po hektolitru na negaziranu vodu sa dodatkom šećera ili zaslađivača, što odgovara nametu na zaslađena gazirana pića, koji je uveden 2020. godine. Ove mjere imaju za cilj da se pozabave rastućim trendom zdravstvenih problema vezanih za šećer kao što je dijabetes, obezbijedivanje dodatnih budžetskih prihoda i pozitivnih fiskalnih uticaja. Istovremeno, Crna Gora je sprovela izmjene u svom zakonodavstvu o igrama na sreću, fokusirajući se na onlajn kladenje i druge formate onlajn kockanja. Izmjenama i dopunama Zakona o igrama na sreću uveden je mješoviti pristup koncesijama za organizatore, kombinujući fiksnu naknadu od 10.000 eura po događaju sa promenljivim dijelom na osnovu razlike između postavljenih opklada i isplata. Kako bi se prilagodila brznoj evoluciji industrije kockanja, posebno prelasku na onlajn platforme, Vlada priprema novi zakon o igrama na sreću.

- **Povećanje efikasnosti farmaceutske potrošnje i poboljšanje transparentnosti donošenja odluka**, kroz: povećanje učestalosti revizije Pozitivne liste lijekova kako bi se uključili dodatni generički lijekove; uvođenje zahtjeva za reviziju ograničenja propisivanja na Pozitivnoj listi lijekova; objavljivanje obrazloženja za odluke o uključivanju ili isključenju određenih lijekova sa Pozitivne liste lijekova na web stranici Ministarstva zdravlja, kroz tromjesečno kliničko objavljivanje ponovne evaluacija tretmana koji nisu uključeni na Pozitivnu listu lijekova, ali su odobreni od strane Komisije Ministarstva zdravlja;

U cilju optimizacije farmaceutske potrošnje, Vlada je usvojila izmjene i dopune Uredbe o kriterijumima za dodavanje ili skidanje lijekova sa pozitivne i dopunske liste lijekova (u daljem tekstu: Uredba o lijekovima) i donijela Pravilnik o načinu rada Komisije Ministarstva zdravlja za lijekove. Vlada je posvećena stalnom prilagođavanju politike i prakse zdravstvene zaštite kako bi se poboljšala racionalna upotreba lijekova i obezbijedio jednak pristup svim sektorima stanovništva. Iz tog razloga, Vlada je usvojila izmjene i dopune Uredbe o lijekovima i uvela ključne izmjene, uključujući reviziju liste lijekova najmanje tri puta godišnje, pri čemu se kriterijumi za držanje lijekova revidiraju prilikom svake revizije. Pored toga, za novododate lijekove, Ministarstvo mora da objavi procjenu njihove farmakoterapijske i javnozdravstvene isplativosti na svojoj veb stranici. Takođe, lista uklonjenih lijekova treba da se ažurira i objavljuje svakih šest mjeseci. Donošenjem pravilnika o bližem načinu rada Komisije Ministarstva zdravlja za odobravanje lijekova van Liste lijekova za liječenje rijetkih bolesti i nastavku terapije propisane tokom liječenja osiguranog lica u inostranstvu, vrednovanje terapije pacijenta se očekuje svaka tri meseca, što može prekinuti upotrebu lijekova ako se smatra neefikasnim. U budućnosti, dugo očekivani sistem praćenja lijekova biće važan za kontrolu ukupne potrošnje na lijekove poboljšanjem efikasnosti lanca snabdijevanja, smanjenjem otpada i spriječavanjem finansijskih gubitaka. Očekujemo da će isti biti operativan u decembru 2024.

- **Poboljšanje fiskalnog nadzora** kroz osnivanje nezavisnog Fiskalnog savjeta;

U cilju poboljšanja usklađenosti sa zakonskim fiskalnim pravilima kroz nezavisnu ocjenu kredibiliteta i održivosti fiskalne politike, Crna Gora je usvojila izmjene i dopune Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti za formiranje Fiskalnog savjeta. Uspostavljanje Fiskalnog savjeta prvenstveno ima za cilj jačanje fiskalne stabilnosti integracijom evropskog ekonomskog upravljanja kao dijela procesa pristupanja EU. Razlozi za osnivanje Fiskalnog savjeta su ukorijenjeni u potrebi da se obezbijedi usaglašenost sa fiskalnim pravilima, obezbijedi savjetodavna uloga u aktiviranju mehanizama korekcije i obezbijedi da se budžetski planovi zasnivaju na nepristrasnim makroekonomskim projekcijama. Od Fiskalnog savjeta se očekuje da funkcioniše kao nezavisna institucija, dajući ocijene i mišljenja o kriterijumima fiskalne odgovornosti, makroekonomskim i fiskalnim projekcijama, godišnjim zakonima o budžetu i njihovim izmijenama i drugim propisima koji utiču na fiskalnu stabilnost. U aprilu 2023. godine, Skupština je raspisala javni poziv za popunjavanje mjesta u Fiskalnom savetu, ali je privukao nedovoljno interesovanja, dijelom zbog političke klime koja je uključivala tehničku vladu, povučeni parlament i predsjedničke izbore. Nakon nedavnih parlamentarnih izbora i uspostavljanja nove vlade, Parlament planira da ponovo raspiše javni poziv u narednim mjesecima. Očekujemo da će prijem članova Savjeta biti završen do kraja 2024. Sredstva za operacionalizaciju Fiskalnog savjeta već su obezbijedena u Budžetu za 2024. godinu.

- **Povećanje transparentnost državnih preduzeća** kroz objavljivanje registra preduzeća u većinskom državnom vlasništvu, uključujući detaljne informacije o njihovom finansijskom učinku;

Kako bi se povećala transparentnost državnih preduzeća (DP), pokrenuta je reforma ovog velikog i važnog segmenta crnogorske privrede. Prepoznat je izazov koji predstavlja nedostatak adekvatnog korporativnog upravljanja i jasnog mehanizma nadzora za društvena preduzeća, što ograničava njihov ekonomski i finansijski učinak i povećava fiskalne rizike. Kao odgovor, Vlada je inicirala uspostavljanje javnog registra društvenih preduzeća. Ministarstvo finansija je 29. februara objavilo tabelu sa 50 društvenih preduzeća, u

većinskom vlasništvu države, sa detaljnim informacijama o njihovom finansijskom učinku koristeći alatku MMF-a za provjeru stanja državnih preduzeća. Ovaj registar će poboljšati transparentnost i odgovornost pružanjem sveobuhvatnih detalja o poslovnim aktivnostima, finansijskim podacima i upravljačkoj strukturi ovih preduzeća.

- **Jačanje upravljanja otpadom i podsticanje kružne ekonomije i zelenog rasta**, kroz uvođenje proširene šeme odgovornosti proizvođača i zabranu za odabrane plastične proizvode za jednokratnu upotrebu;

U cilju jačanja upravljanja otpadom i podsticanja cirkularne ekonomije i zelenog rasta, Crna Gora je usvojila novi Zakon o upravljanju otpadom. Zakon je objavljen u Službenom listu CG, br.34/2024, od 12.04.2024. godine, a stupio je na snagu 20.04.2024. godine. Vlada Crne Gore, posvećena je njegovanju održive životne sredine i promovisanju javnog zdravlja i ekonomskog rasta kroz novi Zakon. Ovaj zakon usklađuje naš nacionalni okvir sa strogim ekološkim standardima Evropske unije, baveći se akutnim izazovima neefikasnosti upravljanja otpadom i zaštite prirodnih resursa. Novi zakon direktno koristi našim građanima unaprijeđenjem ekoloških dobara i javnog zdravlja, a indirektno podržava razvoj turizma i unaprijeđenje poslovnog okruženja. Ova inicijativa ima za cilj minimiziranje otpada na deponijama, promovisanje reciklaže i osiguranje da proizvođači igraju ključnu ulogu u upravljanju životnim ciklusom proizvoda, čime se jačaju principi cirkularne ekonomije. Pored toga, zakon uvodi stroge mjere protiv zagađenja životne sredine zabranom plastičnih kesa za jednokratnu upotrebu. U narednih dvanaest mjeseci očekujemo usvajanje svih podzakonskih akata i primjenu zakona.

- **Jačanje održivog upravljanja šumama i poboljšanje prilagođavanja i ublažavanja klimatskih promjena**, kroz usvajanje novog pristupa upravljanju šumama i razvoju drvne industrije;

U cilju poboljšanja održivog upravljanja šumama i poboljšanja prilagođavanja i ublažavanja klimatskih promjena, pripremljen je novi Zakon o šumama, koji je usvojen na sjednici Vlade CG, održanoj 30.04.2024. godine, dok se uskoro očekuje usvajanje i od strane Skupštine. Ovaj zakon proizilazi iz kritičkog preispitivanja dosadašnjeg modela zasnovanog na koncesijama i ima za cilj da se u potpunosti uskladi sa ciljevima postavljenim u Strategiji održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine, kao i Strategiji Evropske unije za evropske šume do 2030. godine. Zakon je osmišljen tako da se napusti model koncesije i umesto toga osnuje državno preduzeće za gazdovanje šumama, obezbjeđujući da se poslovi gazdovanja šumama, koji su od javnog interesa, odvijaju održivo i u skladu sa strateškim šumarskim dokumentima. Značajan fokus je stavljen na unaprijeđenje zakonskih mjera protiv aktivnosti nelegalne siječe kroz jačanje kontrolnih mehanizama i inspekcijskog nadzora, uz implementaciju strožijeg sistema kazni. Ovaj sveobuhvatni pristup ne samo da ima za cilj zaštitu naših šumskih ekosistema, već i podržava razvoj drvne industrije, osiguravajući održivo korišćenje naših šumskih resursa i ispunjavanje naših međunarodnih obaveza u pogledu očuvanja i upravljanja šumama. Takođe pruža čvrstu pravnu osnovu za transponovanje propisa EU koji se odnose na trgovinu drvetom i proizvodima dobijenim od drveta.

- **Stvaranje tržišnog mehanizma za snabdijevanjem obnovljivih izvora energije i olakšavanje ulaganja u obnovljive izvore energije**, kroz omogućavanje sprovođenja aukcija za kapacitete obnovljive energije.

U cilju stvaranja tržišnog mehanizma za snabdijevanje obnovljivim izvorima energije i olakšavanja ulaganja u obnovljivu energiju, Crna Gora je pripremila novi Zakon o obnovljivim izvorima energije. Predlog zakona usvojen je na 34. sjednici Vlade Crne Gore, održanoj 06. juna 2024. godine a uskoro se očekuje usvajanje na Skupštini. Crna Gora, kao članica Energetske zajednice i kandidat za članstvo u EU, dužna je da sprovodi energetske propise EU. Novi Zakon o obnovljivim izvorima energije, koji ima za cilj da transponuje i primjeni Direktivu EU 2018/2001 i da omogući snažnije privatne investicije u obnovljivu energiju. Ova direktiva postavlja okvir za promovisanje obnovljive energije sa ciljem postizanja udijela od 50% u ukupnoj finalnoj potrošnji energije do 2030. za članice Energetske zajednice. Novi zakon je usklađen sa ovom direktivom, navodeći procedure za postizanje ovog cilja i uspostavljanje pravila o finansijskoj podršci za obnovljive izvore energije, vlastitu potrošnju, korišćenje u sektorima grijanja, hlađenja i transporta, regionalnu saradnju, garancije porijekla, administrativne procedure i obuku.

Preduslovi koji su zahtijevani su skoro ispunjeni. Naime, Predlog Zakona o šumama je usvojen na sjednici Vlade održanoj 30.04.2024. godine i uskoro se očekuje usvajanje u Skupštini. Što se tiče Zakona o obnovljivim izvorima energije, isti je usvojen na sjednici Vlade, održanoj 06.06.2024. godine, a uskoro se očekuje usvajanje od strane Skupštine Crne Gore.

Pored Svjetske banke interesovanje za ovaj aranžman izrazile su i druge finansijske institucije koje bi obezbijedile dodatna sredstva uz povoljnije uslove čime postoji mogućnost da se kroz ovaj vid aranžmana, umjesto predviđenih 80 miliona eura obezbjedi ukupno do 180 miliona eura u 2024. godini.

Dakle, pored sredstava namijenjenih za razvojnu politiku koje obezbjeđuje Svjetska banka, aranžman će uključivati i sredstva Francuske razvojne agencije (AFD) i OPEC Fonda za međunarodni razvoj. Ove institucije su izrazile interesovanje da, pored sredstava Svjetske banke, obezbijede dodatne kredite od po 50 miliona eura pojedinačno.

U skladu s tim, Ministarstvo finansija je 30. januara 2024. godine uputilo Francuskoj razvojnoj agenciji i OPEC Fondu Pisma namjere, odnosno zvaničen zahtjeve za finansiranje u okviru DPL aranžmana, nakon čega su započeti intenzivni razgovori o kreditnim aranžmanima koji bi podržali DPL aranžman.

OPEC Fond za međunarodni razvoj (OPEC Fund for International Development) je međunarodna finansijska institucija osnovana 1976. godine od strane zemalja članica Organizacije zemalja izvoznica nafte (OPEC). Cilj OPEC Fonda je da podrži socio-ekonomski razvoj u zemljama u razvoju putem pružanja finansijske pomoći za projekte, programe i druge aktivnosti koje doprinose ekonomskom rastu i smanjenju siromaštva.

Napominjemo, Vlada je, na sjednici održanoj 24. maja 2024. godine donijela Zaključke broj 08-430/24-2795/2, od 24. maja 2024. godine, kojima je usvojila Informaciju o polaznim osnovama za pregovore sa Francuskom razvojnom agencijom (AFD) u vezi kreditiranja Zajma za razvojne politike (DPL aranžmana – Development Policy Loan) i isatim zadužila Ministarstvo finansija da nastavi pregovore sa Francuskom razvojnom agencijom u vezi DPL aranžmana kao i da o rezultatima pregovora povratno informiše Vladu

Kada su u pitanju uslovi kreditnog aranžmana, Ministarstvo finansija smatra da se mogu postići povoljniji uslovi u odnosu na tržište, posebno u pogledu dužine roka otplate i kamatnih stopa.

Prema informacijama dobijenim u preliminarnim razgovorima sa OPEC Fondom, predviđen je period otplate kredita do 10 godina, uz grejs period od jedne do tri godine i uz varijabilnu kamatnu stopu koja bi bila vezana za euribor, sa marginom od 1,00%.

U narednom periodu planirani su zvanični pregovori sa OPEC Fondom. Delegacija Crne Gore će sa predstavnicima ovih institucija precizirati dalje korake za realizaciju ovog aranžmana, uključujući konkretne uslove kredita. Ministarstvo finansija će o rezultatima pregovora povratno informisati Vladu Crne Gore.